SELVITYS VÄLTTÄMÄTTÖMISTÄ HARMAAN TALOUDEN TORJUNNAN LISÄRESURSSITARPEISTA VUODESTA 2016 ALKAEN

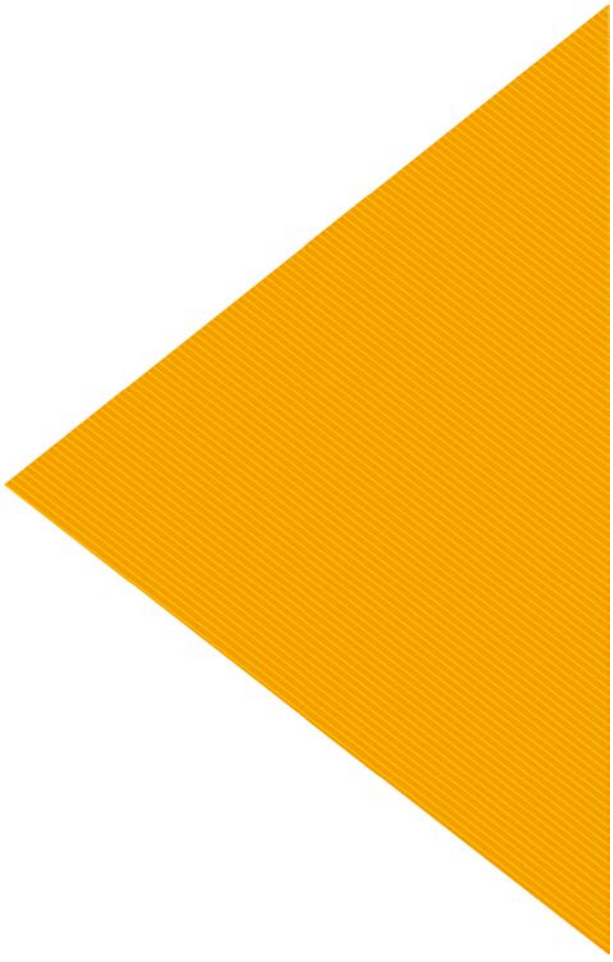

27.1.2015

Harmaan talouden selvitysyksikkö	Julkaisuaika 27.1.2015
Tekijä Julkaisun on toimittanut Harmaan talouden selvitysyksikkö	Julkisuus julkinen
Julkaisun nimi Selvitys välttämättömistä harmaan talouden torjunnan lisäresurssitarpeista vuodesta 2016 alkaen	
Julkaisutapa sähköinen	Sivuja 19 / Liitteitä 2
Lisätietoja medialle: Johtaja Janne Marttinen, puh. 020 612 6066 Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 020 612 6070	

Tiivistelmä

Nykyinen tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma (myöh. torjuntaohjelma) päättyy vuoden 2015 lopussa. Mahdollisen seitsemännen torjuntaohjelman sekä siihen liittyvien – uuden hallituksen päätettäväksi tuotavien – asioiden kokoaminen ja valmistelu on alkamassa.

Lähtötilannetta on selvitetty kyselyn avulla. Kysely on kaksiosainen ja se on osoitettu talousrikostorjunnan johtoryhmässä edustettuna oleville tahoille. Kyselyn toteutti Harmaan talouden selvitysyksikkö talousrikostorjunnan johtoryhmän toimeksiannosta.

Kyselyn ensimmäisessä osassa tiedusteltiin välttämättömiä harmaan talouden torjunnan resurssitarpeita vuoden 2015 jälkeiselle ajalle nykyisen valvontatason säilyttämiseksi. Koetaanko jatkomääräraha tarpeelliseksi, mitä suunnitelmia ja tarpeita kullakin hallinnolla on ja mitä nykyisen määräaikaisen rahoituksen loppuminen vuoden 2015 lopussa tarkoittaa. Kukin hallinnonala selvensi ja perusteli resurssitarpeensa kyselyssä esitettyjen kysymysten osalta.

Välttämättömiä resurssitarpeita ilmoitettiin seuraavasti:

Välttämättömät resurssit									
	SM	VH	TULLI	OM	VKSV	VVV	KAM	STM	TEM
HTV	92	125	21	24	45	10		20	9
€	6,4 milj.	7,5 milj.	1 milj	1,6 milj.	3,3 milj.	1 343 000	148 000	1,35 milj.	500 000

Kokonaisuudessa tarvetta on 346 henkilötyövuodelle ja runsaalle 23 miljoonalle eurolle.

Kyselyssä selvitettiin myös muita tiedossa olevia viranomaisten harmaan talouden torjunnan lisäresurssitarpeita vuodesta 2016 alkaen, joita ei ole mahdollista toteuttaa viranomaisen sisäisin resurssijärjestelyin.

Muita lisäresurssitarpeita ilmoitettiin seuraavasti:

	SM	VH	TULLI	OM	VVV	STM
Lisätarve HTV	22-30	100-200	46	6	6	8
Lisätarve €	2,6 milj.	5,5-11 milj	3,28 milj.	460 000	500 000	640 000

Lisäresurssitarpeita on yhteensä 188 - 296 henkilötyövuodelle ja 13 - 18,5 miljoonalle eurolle.

Avainsanat
Harmaa talous, talousrikollisuus, torjuntaohjelma

Sisällys

1 JOHDANTO 1

2 VASTAUKSET OSA I TORJUNTAOHJELMAN RESURSSIT 2

KYSYMYS 1A. MITKÄ NYKYISEN TORJUNTAOHJELMAN TARKOITTAMAT MÄÄRÄAIKAISET LISÄRESURSSIT OVAT VÄLTTÄMÄTTÖMIÄ NYKYISEN VALVONTATASON SÄILYTTÄMISEKSI VUODEN 2015 JÄLKEEN? 2
Sisäasiainministeriö 2
Valtiovarainministeriö 2
Verohallinto 2
Tulli 3
Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto 3
Valtakunnansyyttäjänvirasto 4
Valtakunnanvoudinvirasto 4
Konkurssiasiamiehen toimisto 4
Sosiaali- ja terveysministeriö 5
Työ- ja elinkeinoministeriö 5
Ympäristöministeriö 5
Patentti- ja rekisterihallitus 6
KYSYMYS 1B. MIKÄ ON VÄLTTÄMÄTTÖMIEN LISÄRESURSSIEN MÄÄRÄ EUROMÄÄRÄISENÄ JA HT-VUOSINA? 6
Sisäasiainministeriö 6
Verohallinto 6
Tulli 7
Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto 7
Valtakunnansyyttäjänvirasto 7
Valtakunnanvoudinvirasto 7
Konkurssiasiamiehen toimisto 7
Sosiaali- ja terveysministeriö 7
Työ- ja elinkeinoministeriö 7
KYSYMYS 1C. MITÄ NYKYISEN MÄÄRÄAIKAISEN RAHOITUKSEN LOPPUMINEN VUODEN 2015 LOPUSSA TARKOITTAA ORGANISAATIOSSANNE? 8
Sisäasiainministeriö 8
Verohallinto 8
Tulli 9
Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto 10
Valtakunnansyyttäjänvirasto 10
Valtakunnanvoudinvirasto 11
Konkurssiasiamiehen toimisto 11
Sosiaali- ja terveysministeriö 11
Työ- ja elinkeinoministeriö 11
KYSYMYS 2A. MITÄ MUITA HARMAAN TALOUDEN TORJUNNAN LISÄRESURSSITARPEITA ORGANISAATIOLLANNE ON VUODESTA 2016 ETEENPÄIN, JOITA EI OLE MAHDOLLISTA TOTEUTTAA ORGANISAATIONNE SISÄISILLÄ RESURSSIJÄRJESTELYILLÄ? 12
Sisäasiainministeriö 12
Verohallinto 13
Tulli 13
Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto 14
Valtakunnansyyttäjänvirasto 14
Valtakunnanvoudinvirasto 14
Konkurssiasiamiehen toimisto 15
Sosiaali- ja terveysministeriö 15
KYSYMYS 2B. MIKÄ ON NÄIDEN VÄLTTÄMÄTTÖMIEN LISÄRESURSSIEN MÄÄRÄ EUROMÄÄRÄISENÄ JA HT-VUOSINA LASKETTUNA? 16
Sisäasiainministeriö 16
Verohallinto 16
Tulli 17
Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto 19
Valtakunnansyyttäjänvirasto 19
Valtakunnanvoudinvirasto 19
Sosiaali- ja terveysministeriö 19
LIITE 1 20
LIITE 2 22

1 JOHDANTO

Nykyinen tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma (myöh. torjuntaohjelma) päättyy vuoden 2015 lopussa. Mahdollisen seitsemännen torjuntaohjelman sekä siihen liittyvien – uuden hallituksen päätettäväksi tuotavien – asioiden kokoaminen ja valmistelu on alkamassa.

Lähtötilannetta on selvitetty kyselyn avulla. Kysely on kaksiosainen ja se on osoitettu talousrikostorjunnan johtoryhmässä edustettuna oleville tahoille. Kyselyn toteutti Harmaan talouden selvitysyksikkö talousrikostorjunnan johtoryhmän toimeksiannosta.

Kyselyn *ensimmäisessä osassa* tiedustellaan välttämättömiä harmaan talouden torjunnan resurssitarpeita vuoden 2015 jälkeiselle ajalle nykyisen valvontatason säilyttämiseksi. Koetaanko jatkomääräraha tarpeelliseksi, mitä suunnitelmia ja tarpeita kullakin hallinnolla on ja mitä nykyisen määräaikaisen rahoituksen loppuminen vuoden 2015 lopussa tarkoittaa. Samalla selvitetään muita tiedossa olevia viranomaisten harmaan talouden torjunnan lisäresurssitarpeita vuodesta 2016 alkaen, joita ei ole mahdollista toteuttaa viranomaisen sisäisin resurssijärjestelyin.

Kyselyn ensimmäinen osa lähetettiin talousrikostorjunnan johtoryhmälle 20.11.2014 ja vastauksia pyydettiin 19.12.2014 mennessä.

Kyselyyn saaduista vastauksista on laadittu ”Selvitys välttämättömistä harmaan talouden torjunnan lisäresurssitarpeista vuodesta 2016 alkaen” perusteluineen.

Kyselyyn vastasivat: Sisäasiainministeriö, Valtionvarainministeriö, Tulli, Verohallinto, Työ- ja elinkeinoministeriö, Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Valtakunnanvoudinvirasto, Konkurssiasiamiehen toimisto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Ympäristöministeriö sekä Patentti- ja rekisterihallitus.

Muiden vastaajien resurssitarpeet joko sisältyivät muihin hankkeisiin ja resurssilaskelmiin, tai heillä ei ollut erityisesti tai yksilöidysti harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan suunnattua resurssitarvetta.

Kyselyn *toisessa osassa* selvitetään torjuntaohjelman tarpeellisuutta, valmisteluun liittyviä menettelytapoja ja mahdollista sisältöä. Kukin vastaaja voi tuoda esiin kehittämisehdotuksia ja potentiaalisia aiheita torjuntaohjelman hankkeiksi. Kyselyn tuloksia on tarkoitus käyttää hyväksi seitsemättä torjuntaohjelmaa valmistelevassa työryhmässä, jonka koolle kutsumisesta ja valmistelutavasta vastaa talousrikostorjunnan johtoryhmä. Kyselyn toisesta osasta on laadittu erillinen raportti.

2 VASTAUKSET OSA I TORJUNTAOHJELMAN RESURSSIT

Kysymys 1a. Mitkä nykyisen torjuntaohjelman tarkoittamat määräaikaiset lisäresurssit ovat välttämättömiä nykyisen valvontatason säilyttämiseksi vuoden 2015 jälkeen?

Sisäasiainministeriö

Nykyinen panostus (92 HTV) on n. 20 % talousrikostorjunnan resursseista ja sen vaikutus poliisin saavuttamaan tulokseen on myös vähintäänkin yhtä suuri, joten sillä on merkittävä vaikutus.

Nykyisen tason säilyttäminen edellyttää resurssien säilyttämistä. Poliisin lisäresurssit (erillisrahoitus) on kohdistettu pääasiassa talousrikostorjuntaan palkatun lisähenkilöstön aiheuttamiin kustannuksiin. Tällä hallituskaudella poliisille kohdennetusta erillisrahoituksesta on käytetty henkilöstökustannusten ohella myös toiminnan kehittämiseen, tutkimustoiminnan tukemiseen ja tiedottamiskampanjointiin vuosittain noin 5-7 %.

Vaikutus on erityisen suuri juuri reaaliaikaisessa talousrikostutkinnassa, jota harmaan talouden juttujen tutkinta käytännössä kokonaan on ja tällä on suora vaikutus alempana mainittuun rikoshyödyn takaisinsaantiin. Reaaliaikaiset jutut ja juttukokonaisuudet ovat lähes poikkeuksetta itse paljastettuja ja tutkinnan aloitushetkellä vielä usein käynnissä olevia rikoskokonaisuuksia. Puuttumalla tällaiseen rikolliseen toimintaan on mahdollista estää huomattaviakin rikosvahinkoja. Tästä toiminnasta on tingittävä, mikäli rahoitusta siihen ei saada, sillä reaaliaikaisten juttujen tutkinta kuluttaa runsaasti henkilöresursseja.

Valtiovarainministeriö

Valtionvarainministeriö on käynyt läpi Verohallinnon ja Tullin vastaukset harmaan talouden resurssitarpeista ja puoltaa virastojen esityksiä. VM:llä ei lisäesityksiä tässä vaiheessa.

Verohallinto

1.a) Harmaan talouden torjunnan määräaikaisten myöntöjen päättyminen ja Verohallinnon toimintamenoihin tehdyt menosäästöt edellyttävät seuraavien nykyisten tehtävien pysyvän rahoituksen turvaamista vuodesta 2016 alkaen:

	Htv-tarve
Verotunniste, kulkulupa ja urakkatiedot (laajennuksista sisältää vain ilmoittamismenettelyn laajentamisen omakotirakentajille)	52
Verovelkarekisterin käyttöönotto	10
Veropakohanke sisältäen siirtohinnoittelutehtävät (v. 2014 taso)	39
ja muihin harmaan talouden torjunnan tehtäviin yhteensä • Harmaan talouden selvitysyksikön lisäresurssit (v. 2014 taso: 24 htv) • Harmaan talouden sähköinen vihjeiden ilmoittamismenettely • Romualan käännetty arvonlisävelvollisuus (voimaan v. 2015 alkaen) • Rakennusalan valvontakäynnit (kenttänäkyvyyden lisäys) • Kuitinantovelvollisuus *Kuittilain valvonta ja tyyppihyväksyttyjen kassakoneiden valvonta* *Majoitus- ja ravitsemusalan sekä muiden käteistoimialojen valvonta* • Pankkien vertailutietotarkastukset • Sähköisen kaupan valvonta • Uudet yritykset; parannettu ohjaus ja valvonta • IT-forensic toiminnon käynnistäminen Verohallinnossa (edellyttää toimivaltamuutoksia)	24
Yhteensä	125

Verohallinnolle on myönnetty harmaan talouden torjuntaan liittyen rahoitusta 3 eri vaiheessa siten, että lisärahoitustaso on v. 2015 yhteensä 128 htv ja v. 2016 alkaen vain 76 htv (vaje 52 htv). Tämän lisäksi Verohallinnolle on asetettu vuosien 2012–2015 hallitusohjelman aikana uusia tehtäviä, joiden osalta Verohallinnolle ei ole myönnetty niihin liittyvää pysyvää toiminnan vaatimaa rahoitusta mm. verovelkarekisteri ja sen vaatimat henkilöstömenot (10 htv).

Tulli

Tullin näkemyksen mukaan nykyisen torjuntaohjelman puitteissa osoitetut resurssit ovat kokonaisuudessaan välttämättömiä nykyisen valvontatason säilyttämiseksi.

Harmaan talouden torjunta on viranomaisyhteistyötä ja Tulli on keskeinen viranomainen harmaan talouden torjunnassa. Harmaan talouden torjunnassa on työtä tehty Tullissa laajalla rintamalla yli osasto- ja tehtävärajojen sekä onnistuneesti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Tullin toiminnallinen strategia tukee harmaan talouden torjuntaa, joka leikkaa läpi kaikki Tullin toiminnot, eli tullivalvonnan, luvat asiakasryhmittelyineen, verotuksen, tarkastuksen sekä rikostorjunnan. Näistä toimista osa on harmaan talouden torjunnassa epäsuorasti hyvinkin vaikuttavia, kuten esimerkiksi lupaprosessit tai vakuuskäytännöt, mutta niiden vaikuttavuutta on vaikea mitata suoraan. Tulos tulee välillisesti ilmi muun muassa pienten verojäämien muodossa.

Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto

Harmaan talouden torjumiseksi tehdyt lisäpanostukset viranomaistoiminnassa ovat tuottaneet aiempaa enemmän talousrikosasioita tuomioistuimiin. Harmaan talouden torjuntaan on osoitettu 2012–2015 vuotuista lisärahoitusta yleisille tuomioistuimille 1,6 milj. euroa. Lisärahoituksen

avulla on voitu palkata noin 24 henkilötyövuotta. Laajoja talousrikosasioita on viime vuosina ratkaistu lähes yhtä paljon kuin niitä on saapunut.

Mikäli harmaan talouden torjuntaohjelmaa jatketaan, ja poliisille ja syyttäjille osoitetaan määrärahoja, tulee jatkossakin huolehtia siitä, että käsittelyketjuun oleellisesti kuuluville tuomioistuimille osoitetaan vastaavasti määrärahoja, jotta ne pystyvät käsittelemään kaikki niihin saapuvat asiat asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä Suomen perustuslain 21 §:n mukaisesti. Oikeusministeriö pitää tärkeänä että koko viranomaisketjun poliisista syyttäjän ja tuomioistuimen kautta täytäntöönpanoon pitää toimia hyvin eikä rahoituksella tai sen puuttumisella saisi luoda pullonkauloja.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan vähintään nykyisen suuruiset vastaavat resurssit ovat välttämättömät yleisille tuomioistuimille myös jatkossa, vaikka niin sanotut korvamerkityt rahat ovat tietyllä tavalla ongelmallisia tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden kannalta

Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että sidotusta erillisrahoituksesta siirryttäisiin riittävään pysyvään rahoitukseen. Sidottu erillisrahoitus ei mahdollista pitkäjänteistä suunnittelua. Myönnetyllä sidotulla erillisrahoituksella on kuitenkin suuri merkitys oikeusministeriön hallinnonalan toiminnassa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Koska alun perin tämä resurssi ei ollut syyttäjälaitokselle lisäresurssia, vaan tuli kompensoimaan muita leikkauksia, ne ovat kaikki välttämättömiä nykytason säilyttämiseksi. Tosin määrärahan tulisi olla pysyvä, koska tehtävä on pysyvä.

Valtakunnanvoudinvirasto

Harmaan talouden lisärahoituksella ulosoton erikoisperintää laajennettiin 10 htv:llä. Erikoisperinnän kokonaisvahvuus on tällä hetkellä 57 htv:ta. Erikoisperintä osallistuu omassa roolissaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Ulosoton määrärahakehyksiin tulee kohdistumaan suuria leikkauksia vuosien 2015–2018 aikana. Määrärahaleikkauksiin sopeutuminen edellyttää muun ohella henkilöstövähennyksiä. Vähennykset voivat koskea myös erikoisperintää. Mikäli määrärahavähennysten lisäksi myös harmaan talouden torjuntaan osoitettu lisärahoitus poistuu, on nykymuotoisen tulokselliseksi osoittautuneen valtakunnallisen erikoisperinnän toimintaedellytykset vaarassa. Ottaen huomioon tulevat vähennykset ulosoton määrärahoissa, edellyttää nykyisen kaltaisen valvontatason säilyttäminen vähintään nykyisellä lisärahoituksella mahdollistettua 10 htv:n lisäresurssia. Tästä huolimatta erikoisperinnän htv -määrää voidaan joutua tulevaisuudessa vähentämään.

Konkurssiasiamiehen toimisto

Konkurssiasiamiehen toimiston erityistarkastusten toimenpanoon varattua 750 000 euron määrärahaa korotettiin torjuntaohjelman perusteella 148 000 euron vuosittaisella lisämäärärahalla. Määrärahan turvin olemme voineet lisätä konkurssivelallisten toimintaan kohdistuvia erityistarkastuksia sekä toteuttaa konkurssien ja yrityssaneerausten tiedonhallintajärjestelmän (KOSTI), jonka avulla on tehostettu toimiston työprosesseja talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnassa.

Uskottavan valvontatason ylläpitäminen edellyttää 148 000 euron lisämäärärahan säilyttämistä vähintään nykyisellä tasolla, ottaen huomioon konkurssien määrän pysyminen verrattain korkealla tasolla ja yleisen tarkastuskustannusten nousun.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Kaikki nykyisen torjuntaohjelman tarkoittamat määräaikaiset lisäresurssit ovat välttämättömiä nykyisen valvontatason säilyttämiseksi vuoden 2015 jälkeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö

TEM:n hallinnonalalla harmaan talouden torjuntaan myönnetty lisärahoitus on kohdennettu ministeriölle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

Ministeriössä lisärahoituksella harmaan talouden torjuntaan kohdennetaan *kaksi henkilötyövuotta* erityisesti torjuntaohjelman koordinaatiotehtäviin ja lainvalmisteluun. Rahoitusta on käytetty myös selvitysten, erityisesti tilaajavastuuta koskevien tutkimusten hankkimiseen sekä harmaan talouden vastaisen tiedotuskampanjan osarahoituksena. Lisäksi ministeriön henkilöstöresursseja on kohdennettu harmaan talouden torjuntaan liittyvien tehtäviin noin kaksi henkilötyövuotta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto on perustanut määrärahoilla kartelliyksikön. Harmaan talouden määrärahojen (2012: 600.000 €, 2013–2015: 500.000 €) turvin perustetussa kartelliyksikössä työskentelee *seitsemän henkilöä*. Lisäksi määrärahoilla on hankittu tarkastustoiminnassa tarvittavia erityisvälineitä, esimerkiksi laitteita ja tietokoneohjelmistoja.

Kartellien torjuminen vie tilaa harmaalta taloudelta, koska kartellit tarjoavat usein hyvän alustan harmaan talouden toiminnalle. Kartelliselvitykset ovat luonteeltaan pitkäjänteisiä ja aikaa vieviä, ja tiedon ja näytön saaminen kartelleista on erittäin haastavaa. Vakavien seuraamusten (esimerkiksi asfalttikartellissa tuomittujen seuraamusmaksujen kokonaismäärä oli 82,55 miljoonaa euroa) vuoksi toiminta salataan ja kartelliyhteistyön merkit piilotetaan tarkoin.

KKV:n kartelliyksikön perustaminen on luonut edellytykset keskittyä selvitysammattitaitoa ja pitkäjänteisyyttä edellyttävään kenttätyöhön ja selvitystoimintaan tehtäviin. Tämän ansiosta kartelliyksikkö on aktiivisen kenttätyönsä kautta onnistunut saamaan lukuisia kartellivihjeitä ja muuta tietoa kartellitoiminnasta. Virastossa onkin tällä hetkellä käsittelyssä useita vakavia kartelliepäilyjä.

Kartelliyksikkö on ollut toiminnassa kaksi vuotta. Ensimmäinen yksikön paljastama kartelli vietiin markkinaoikeuden käsittelyyn lokakuussa. KKV esitti, että markkinaoikeus määräisi kartellista voimajohtorakentamisen markkinoilla 35.000.000 euron seuraamusmaksun. Vaikka tapaus tuli viraston tietoon sakkovapautushakemuksen perusteella, asiassa tarvittava keskeinen näyttö saatiin kartelliyksikön suorittaman kenttätyön ja sähköisen tutkinnan ansiosta. Kartelliyksikössä on tällä hetkellä varsinaisessa tutkinnassa kaksi tapausta ja lisäksi valmistellaan selvityksiin ryhtymistä kahdessa uudessa kartelliepäilyssä. Selvitysten kohteena olevien markkinoiden kokonaisliikevaihto on satoja miljoonia euroja.

Ympäristöministeriö

Ympäristörikostorjunnan yhteistyöryhmä on aloittanut työnsä marraskuun lopussa, mutta työ on niin alkuvaiheessa, ettei tähän kysymykseen voida vielä saada mitään euromääräisiä tai htvuosina annettavia vastauksia. Useimpien mukana olevien tahojen; erityisesti ELY:jen, syyttäji-

en ja poliisin resursseja ollaan karsimassa ja tällä voi olla vaikutuksia ympäristörikosten torjuntaan ja sitä kautta harmaan talouden torjuntaan. Toki pyrkimys kaikilla on järjestellä toimintoja niin, ettei negatiivisia vaikutuksia synny.

Patentti- ja rekisterihallitus

PRH:lla ei ole erityisiä resurssitarpeita harmaan talouden torjuntaan. Virastolla on meneillään useitakin hankkeita, joilla parannetaan rekisteritietojen ajantasaisuutta ja tietojen toimittamisen valvontaa, mutta ne eivät liity erityisesti harmaan talouden torjuntaan.

Kysymys 1b. Mikä on välttämättömien lisäresurssien määrä euromääräisenä ja ht-vuosina?

Sisäasiainministeriö

Talousrikostorjunnan toiminnallisen tason säilyttäminen edellyttää nykyisen tasoisen kehysrahoituksen lisäksi vähintäänkin 92 htv:n verran lisähenkilöstöä. Nykyisellä kustannustasolla 92 htv:tä tekee noin 6,4 milj. €.

Verohallinto

1.b) Verohallinto esittää Verohallinnon harmaan talouden torjunnan nykyisiin tehtäviin yhteensä 125 htv henkilöstömenojen rahoitusta, joka lisättäisiin Verohallinnon toimintamäärärahoihin vuodesta 2016 alkaen nykyisen toimintatason säilyttämiseksi. Tältä osin Verohallinnon lisärahoitustarve on arviolta 7,5 Me (125 htv, á 60 te/htv).

Verohallinto arvioi Harmaan talouden ministeriötyöryhmälle 4.6.2014 esitettyä raporttia varten harmaan talouden torjuntaan liittyvien tehtävien kokonaisresurssit. Tuon arvion mukaan Verohallinto käyttäisi vuonna 2014 harmaan talouden torjuntaan yhteensä noin 450 henkilötyövuotta. Näistä erillisrahoituksella on katettu 128 henkilötyövuotta (ks. taulukko Harmaan talouden torjuntaan käytetyt resurssit).

Verohallinnon toimintamäärärahakehyksiin tehtyjen yleisten menosäästöjen johdosta Verohallinto joutuu kohdistamaan jatkossa osan menosäästöjen edellyttämistä henkilöstövähennystarpeista myös harmaan talouden torjuntaan. Ilman lisärahoitusta osa menosäästöistä kohdistuu viime vuosien aikana harmaan talouden torjunnan uusien ilmiöiden vuoksi tehtyihin harmaan talouden torjunnan vaatimiin omaehtoisiin lisäpanostuksiin (mm. siirtohinnoittelun ja erilaisten valvontatasojen alentamiseen).

Verohallinto on jo vuoden 2015 1. lisätalousarvioehdotuksessaan esittänyt perustoiminnan turvaamiseen lisärahoitusta 7,2 M€ vuodelle 2015. Vuosien 2016–2019 kehysehdotuksessa lisärahoitustarve on vielä suurempi vuosina 2016–2018. Mikäli pyydettyä lisärahoitusta ei myönnetä kokonaan, Verohallinto joutuu sopeuttamaan voimakkaasti toimintaansa. Verohallinnon kehysehdotusta suuremmat henkilöstövähennykset edellyttävät kaikkien toimintojen ml. harmaan talouden torjunnan resurssien uudelleen arviointia.

Tulli

Euromääräisenä miljoona euroa ja ht-vuosina 21.

Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto

1,6 milj. euroa / 24 htv. Liitteenä 1 on taulukko, jossa on esitetty, miten lisärahoitus on kohdistettu tuomioistuimiin vuotta 2015 koskevissa tulosneuvotteluissa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto

3,3 milj. € sisältäen harmaan talouden torjuntaan elokuussa 2014 myönnetyn 1 milj. €. Tämä edustaa 40 syyttäjähenkilötyövuotta ja 15 sihteerihenkilötyövuotta, eli yhteensä noin 12 prosenttia syyttäjälaitoksen kokonaishenkilöstömäärästä.

Valtakunnanvoudinvirasto

Henkilötyövuosien osalta edellä mainittu 10 htv:ta, mikä tarkoittaa 1040 000 euroa. Lisäksi lisämäärärahaa on kohdennettu erikoisperinnän koulutukseen ja mahdollisiin tietojärjestelmähankkeisiin 136 000 euroa. Momentilla on myös konkurssivalvonnalle osoitettua määrärahaa. Ulosottolaitokselle ja konkurssivalvonnalle osoitettu lisämääräraha on vuonna 2015 yhteensä 1 343 000 euroa. Edellä kuvatut määrät ovat välttämättömiä toiminnan jatkamiselle.

Konkurssiasiamiehen toimisto

Vastaava vuosittainen lisämääräraha 148 000 euroa. Talousrikosten ja harmaan talouden torjunnan valvonta ja toimeenpano kyetään toteuttamaan nykyisillä (10 htv) henkilöresursseilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Vuosittain 1,35 miljoonaa euroa (20 htv).

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ministeriössä lisärahoituksella harmaan talouden torjuntaan kohdennetaan *kaksi henkilötyövuotta* erityisesti torjuntaohjelman koordinaatiotehtäviin ja lainvalmisteluun. Rahoitusta on käytetty myös selvitysten, erityisesti tilaajavastuuta koskevien tutkimusten hankkimiseen sekä harmaan talouden vastaisen tiedotuskampanjan osarahoituksena.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto on perustanut määrärahoilla kartelliyksikön. Harmaan talouden määrärahojen (2012: 600.000 €, 2013–2015: 500.000 €) turvin perustetussa kartelliyksikössä työskentelee *seitsemän henkilöä*. Lisäksi määrärahoilla on hankittu tarkastustoiminnassa tarvittavia erityisvälineitä, esimerkiksi laitteita ja tietokoneohjelmistoja.

Yhteensä 9 htv, 500.000 €

Kysymys 1c. Mitä nykyisen määräaikaisen rahoituksen loppuminen vuoden 2015 lopussa tarkoittaa organisaatiossanne?

Sisäasiainministeriö

- Suurin osa lisärahoituksella palkatuista henkilöistä on määräaikaisessa virassa ja osa heistä on vailla pohjavirkaa, joten he jäävät työttömiksi.
- Kun noin 20 % resursseista poistuu käytöstä, juttuvaranto lähtee kasvamaan ja läpivirtaus hidastuu sekä mahdollisuudet reaaliaikatutkintaan heikkenevät.
- Tutkimus- ja kehittämistoiminta mm. korruption tutkimukseen, prosessien ja rahakoiratoimintaan kohdistuva panostus loppuu, tiedotuskampanja poliisin osalta päättyy.
- Poliisin takaisin saaman rikoshyödyn määrä laskee.
- Lisäpanostus harmaan talouden torjuntaan liittyviin valvontaprojekteihin vähenee.
- Jos poliisien määrä vuodesta 2016 vähenee annettujen kehysten mukaisesti n. 500 virkaa, vääjäämättä osa tästä vähennyksestä kohdistuu talousrikostorjuntaan eli perusrahoituksella palkattuun henkilöstöön.
- Koulutuspanostus vähenee.

Verohallinto

1.c) Harmaan talouden torjunnan määräaikaisen rahoituksen päättyminen edellyttää harmaan talouden torjunnan tehtävien toimintatason uudelleentarkastelua. Tehtävistä suuri osa on pakollista toimintaa, joten kohdennukset painottuvat mm. kuitinantovalvontaan ja verotarkastuksiin. Resurssien uudelleen kohdistuksessa joudutaan siirtämään harmaan talouden verotarkastusresursseja muihin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatehtäviin. Ilman lisärahoitusta harmaan talouden torjuntatehtäviin käytettävät resurssit laskevat merkittävästi vuodelle 2014 arvioidusta 450 htv:n tasosta (ks. taulukko Harmaan talouden torjuntaan käytetyt resurssit).

Harmaan talouden torjuntaan käytetyt resurssit

Päivitetty 15.12.2014

	2011	2012	2013	2014	2015
Harmaan talouden selvitysyksikkö	14	22	23	24	24
Verotarkastus ja valvontakäynnit harmaan talouden osuus	160	166	168	160	160
Käännetty arvonlisäverotus		20	20	20	20
Rakennusalan veronumerot: neuvonta ja myöntäminen		25	35	35	35
Rakennusalan urakka- ja kulkulupatiedot					
- ohjaus ja neuvonta			5	25	15
- tietojen hyväksikäyttö verovalvonnassa				20	30
- tarkastusten maksuunpanot ja oikaisuvaatimukset					5
Kansainväliset virka-avut	3	3	3	3	3
Kansainvälinen petostorjunta	2	2	2	2	2
Siirtohinnoitteluhanke		33	39	43	40
Verovelkarekisteri					
- it-järjestelmä ja ohjeet				3	2
- neuvonta ja ohjaus				3	3
- reklamaatioiden käsittely					3
Harmaan talouden valvonnan lisätyöt henkilöverotuksessa	20	20	20	20	20
Harmaan talouden valvonnan lisätyöt yritysverotuksessa	20	20	20	20	20
Harmaan talouden lisätyöt perinnässä					
- oikeudellinen perintä ja kv-perintä	21	21	21	21	21
- verorikosasiat	26	26	26	26	26
- sisäinen ja ulkoinen ohjaus ja neuvonta	2	2	2	2	2
Kuitinantovelvollisuus					
- neuvonta ja ohjaus			3	5	3
- valvonta ja sanktioiden käsittely				10	10
Sähköisen kaupan valvonta				2	2
Kv-rahasiirtojen valvonta ml. veroparatiisit				3	3
Uudet yritykset, parannettu ohjaus ja valvonta				3	3
Tilinpäätöstiedot (XBRL)				1	1
Yhteensä	**268**	**360**	**387**	**451**	**453**

Tulli

Lähtökohtaisesti rahoituksen loppuminen tarkoittaisi 21 määräaikaisen viran lakkauttamista. Ko. virat on sijoitettu eri puolille Tullilaitoksen normaalia organisaatiota. Ko. viroilla on pyritty muun muassa tehostamaan talousrikosten tutkintaa, riskianalyysiä, yritystarkastusta, varastotarkastusta sekä toteuttamaan Tullin harmaan talouden torjuntahanketta tukemaan valmisteltua Tullin Valvontaosaston tarkastustoimen ja riskianalyysin harmaan talouden vastaisen toiminnan ohjaukseen laadittua toimintaohjelmaa. Ohjelman hankkeet on eriteltävissä fiskaalisiin, yhteiskuntaa suojaaviin sekä vääristävää kilpailua torjuviin projekteihin. Toimintaohjelman hankkeiden kautta on kyetty toteuttamaan erilaisia tehostetun valvonnan jaksoja sekä muita projekteja.

Alla on arvioitu niitä vaikutuksia mitä määräaikaisen rahoituksen ja em. 21 määräaikaisen viran loppuminen Tullissa aiheuttaisi:

- Tullin kaupalliseen liikenteeseen suorittaman riskianalyysin määrä ja kattavuus heikkenisi selkeästi. Tämä edelleen heikentäisi kansainväliseen tavaravirtaan kohdistettavan kohteellisen valinnan tasoa – konkreettisesti tilanne näkyisi yritystarkastuksessa, tullivalvonnassa sekä tutkinnassa, jonne voitaisiin osoittaa entistä vähemmän kohteita. Myös kohdevalinnan laatu hyvin todennäköisesti saattaisi heikentyä työn ruuhkautumisen johdosta.
- Yritystarkastaja on viiden vuoden keskiarvolla tuottanut noin 7 -kertaisesti oman palkkansa takaisin valtiolle. Määrärahan loppuminen vähentäisi suoraan Tullin valtiolle tulouttamien verojen ja maksujen määrää. Edelleen yritystarkastajien määrän väheneminen johtaisi tarkastusmäärän vähenemiseen. Tarkastustoiminnan tason lasku olisi myös omiaan laskemaan tarkastuksilla saatavaa ennaltaehkäisevää vaikutusta.
- Varastotarkastusten valvonnallinen taso ja kattavuus alenisivat rahoituksen poistuessa. Käytännössä muun muassa Kaakkois-Suomeen sijoitetun Kotkan varastotarkastusryhmän olemassaolo vaarantuisi merkittävästi. Ryhmän organisointi perustuu pitkälti harmaan talouden torjunnan kautta saatuun lisärahoitukseen. Ryhmän poistuessa jäisi koko Itä- ja Kaakkois-Suomen varastotarkastuksen toteutus ja resursointi täysin auki.
- Talousrikosten tutkintaa on tehostettu laaja-alaisesti sijoittamalla tutkintaan saatu lisärahoitus suoraan uusrekrytointeihin tutkinnanjohtaja ja tutkija tasolla. Edelleen rekrytoinnit on kohdennettu kaikkein vaativinta talousrikollisuutta eli tullisektorin kansainvälisiä arvonlisä- ja valmisteverotapauksia sekä erilaisia tullimenettelyihin liittyviä veropetoksia (esim. polkumyyntitullit) tutkiviin yksiköihin ja ryhmiin. Lisärahoitus on lisännyt toiminnan tuloksellisuutta merkittävästi ja poistuminen johtaa henkilöstön vähentymiseen mikä puolestaan tulee suoraan heijastumaan saatuihin tuloksiin pidentyneiden tutkinta-aikojen ja rikoshyödyn takaisinsaannin vähentymisen muodossa. Lisäksi lienee itsestään selvää, että mm. karuselliveropetoksia ja laajoja valmisteverotapauksia voitaisiin jatkossa tällaisessa tilanteessa tutkia määrällisesti vähemmän.

Tullin kannalta harmaan talouden torjunnassa onkin keskeistä se, että Tullilla on toimintaan liittyen riittävät resurssit.

Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto

Yleisissä tuomioistuimissa ei ole enää mahdollista lisähenkilöstöresursseihin, koska tuomioistuimiin kohdistuu muutoinkin säästöpainetta, joka näkyy henkilötyövuosien vähentämisenä. Tästä seuraa asioiden ruuhkautuminen ja käsittelyaikojen piteneminen.

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Se tarkoittaa henkilöstön vähentämistä edellä mainitulla määrällä, mikä edellyttää yt-neuvottelujen aloittamista henkilöstön irtisanomiseksi. Toiminnan kannalta se tarkoittaa syyteharkinta-aikojen merkittävää pidennystä ja uhkaa siitä, että kasvava osa asioista ennättää vanhentua.

Valtakunnanvoudinvirasto

Määräaikaisen rahoituksen loppuminen tarkoittaa, että erikoisperinnästä tulee vähentää ainakin edellä mainitut 10 htv:ta. Muut määrärahaleikkaukset huomioiden vuonna 2011 valtakunnalliseksi laajennetun erikoisperinnän toimintaedellytykset nykymuodossa vaarantuvat. Myös erikoisperintään siirtyneiden virkamiesten sijaisiksi normaaliperintään otettujen määräaikaisten virkamiesten määräykset tulisivat todennäköisesti päättymään. Lisäksi lisämäärärahalla on pystytty järjestämään erikoisperintähenkilöstölle suunnattua koulutusta, mikä on edesauttanut erikoisperinnän toiminnan kehittämistä, tuloksellisuutta ja toiminnan yhtenäisyyttä.

Erikoisperinnän valtakunnallisuus jouduttaisiin purkamaan. Nykyinen kuuteen alueyksikköön rakentuva malli ei ole mahdollinen, jos yksiköistä joudutaan vähentämään henkilöstöä. Erikoisperinnän toiminnan kannalta yksiköllä on minimikoko, jota pienempi yksikkö on liian haavoittuva lomien ja muiden mahdollisten poissaolojen aikana.

Konkurssiasiamiehen toimisto

Konkurssivelallisten toiminnan selvittäminen erityistarkastusten ja julkisselvitysten avulla on Konkurssiasiamiehen toimiston ydintoimintaa. Rahoituksen loppuminen pakottaisi supistamaan tätä toimiston keskeistä tehtävää merkittävästi, millä olisi puolestaan suora vaikutus konkursseissa esille tulevien rikosten ja muiden väärinkäytösten paljastumiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Noin 20 htv:n vähennystä vuositasolla. Tarkastusmäärinä noin 1 000 tilaajavastuutarkastuksen ja 350 ulkomaisen työvoiman käytön tarkastuksen vähenemisenä vuosittain. Nykyistä tarkastusvolyymiä ei voida toteuttaa, mikäli lisärahoitus poistuu.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Kartelliyksikölle osoitetun erillisrahoituksen loppuminen johtaisi kartelliyksikön lakkauttamiseen. Mikäli ministeriön määräraha- ja henkilökehykset alenevat, ei ole mahdollista osoittaa nykyiseen tapaan 2 htv:tä harmaan talouden torjuntaan. Tällöin selvitysten tekeminen/hankkiminen ja kampanjarahoitus on vähintään epävarmaa.

Kysymys 2a. Mitä muita harmaan talouden torjunnan lisäresurssitarpeita organisaatiollanne on vuodesta 2016 eteenpäin, joita ei ole mahdollista toteuttaa organisaationne sisäisillä resurssijärjestelyillä?

Sisäasiainministeriö

1. Paljastavan tutkinnan lisääminen
Jos poliisin edellytetään osallistuvan entistä enemmän joko itsenäisesti tai mm. yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa tehtävään harmaan talouden ja talousrikollisuuden paljastavaan toimintaan, nykyiset resurssit eivät sitä mahdollista.

Talousrikollisuus on piilorikollisuutta huumerikollisuuden tavoin, jolloin todellisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi poliisinkin tulisi panostaa tiedusteluun ja paljastavaan toimintaan. Jos taasen panostetaan paljastavaan toimintaan, samalla tulee huomioida myös tutkinnan resursseihin kohdistuva lisäämien tarve. Nykyisillä resursseilla ja toimintastrategialla poliisi juuri ja juuri selviää perinteisesti sisään tulevien talousrikosjuttujen tutkinnasta.

Toimintaympäristön muutos talousrikosten muuttuessa yhä kansainvälisempään suuntaan ja kytkennät järjestäytyneeseen rikollisuuteen lisäävät kansainvälisen yhteistoiminnan tarvetta. Vakavien ympäristörikosten esiin nouseminen edellyttää reaaliaikaista tutkinta ja niihin liittyvä viranomaisten yhteistyön tarve lisääntyy.

2. Pankkitilitietojen sähköinen järjestelmä
Valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 2010–2011 todettiin mm, että valtiovarainministeriö, sisäasiainministeriö ja oikeusministeriö selvittävät vuoden 2010 aikana, miten verohallinnon, poliisin, tullin ja ulosottohallinnon rahoitus- ja luottolaitoksiin tekemät pankkitilitiedustelut olisivat saatavissa viranomaisten käyttöön sähköisessä muodossa niin, ettei asiakastietojen luottamuksellisuutta ja yksityisyyden suojaa vaaranneta eikä viranomaisten toimivaltaa perusteettomasti laajenneta. Asiaa on selvitetty mutta järjestelmää ei ole saatu toteutettua.

Tilitietoja koskevan kysely-vastaus -prosessin sähköistämisellä tutkintaa voidaan merkittävästi nopeuttaa ja/tai nostaa tutkittavaksi otettavien juttujen määrää. Suuretkaan tietomassat eivät aseta rajoituksia tutkintamahdollisuuksille. Samalla järjestelmä lokitietoineen parantaa olennaisesti pankkitiedusteluja koskevan laillisuusvalvonnan toteutumista. Vuositasolla on mahdollista heti järjestelmän käyttöön oton jälkeen kohdentaa tutkinnan resursseja varsinaiseen esitutkintaan siten, että käsittely voi tilitietoja edellyttävissä jutuissa parhaimmillaan nopeutua useilla kuukausilla ja samalla kasvattaa sisään otettavien juttujen määrää. Tutkinnan nopeutumisen myötä sähköiset tiliotteet nopeuttavat myös rikoshyödyn jäljittämistä ja poisottamista sekä turvaavat osaltaan asianomistajille tulevia korvauksia. Sähköiset tiliotteet edesauttavat kaikilta osiltaan sähköisten esitutkintapöytäkirjojen laadintaa, mikä puolestaan nopeuttaa myös syyttäjän ja tuomioistuimen työskentelyä.

Verohallinto

2.a) Verohallinto tulee esittämään 20.1.2015 mennessä uusia mahdollisia toimenpiteitä harmaan talouden uuteen torjuntaohjelmaan.

Kohdassa 1 esitettyjen harmaan talouden nykyisten torjuntatehtävien lisäksi Verohallinto arvioi mm. seuraavia uusia tehtäviä:

- Arvonlisäverotuksen vaikuttavuuden kasvattaminen (2015–2017): Riskitoimialojen valvonta- ja ohjausprojektit, uusien yritysten valvonta- ja ohjaus, Alv-petosten torjunta -hanke, käteiskaupan kuitinvalvontaprojektit, digitaalisen talouden (BEPS) ohjaus- ja valvontamallien kehittäminen.
- Yritysasiakkaiden segmentointi riskiperusteisesti (2015–2018): Määritellä yritysasiakkaiden asiakassegmentit ja segmenttien hoitomallit.
- Majoitus- ja ravintola-alan ohjaus- ja valvontahanke (2015–2016): Vähentää majoitus- ja ravintola-alalla harmaata taloutta ja verovajetta.

Tässä vaiheessa Verohallinto ei esitä veronumeron käytön mahdollista laajentamista rakennusalan lisäksi muille riskipainotteisille toimialoille. Jos laajentamista tästä huolimatta esitetään, edellyttää Verohallinto sen edellyttämän toiminnallisuuden vaatimien resurssien huomioimista 100 %:sti Verohallinnon tulevien vuosien kehyksissä.

Tulli

Valtiontalouden Tarkastusviraston suorittaman tarkastuksen perusteella Tullin toimintamalli tukee harmaan talouden torjuntaa ilmoitusmenettelyn, vakuusjärjestelyn, riskianalyysin, valvonnan, jälkitarkastuksen ja rikostorjunnan muodostaman kokonaisuuden keinoin. Tarkastuksessa syntyneen käsityksen mukaan harmaan talouden torjunta läpäisee Tullissa koko organisaation. Tulli torjuu harmaata taloutta ennalta ehkäisevin toimin ja harjoittamalla sekä reaaliaikaista että jälkikäteistä valvontaa. Myös Tullin riskianalyysi on monipuolista ja kattavaa, ja sitä kehitetään jatkuvasti. Tullin veronkannon verojäämät ovat erittäin pieniä kerättäviin ja kerättyihin veroihin nähden.

Valtiontalouden Tarkastusviraston käsityksen mukaan harmaan talouden torjunta on, suoraan tai välillisesti, osa kaikkea Tullin toimintaa. Strategioiden sisältämät tavoitteet tukevat selvästi harmaan talouden torjuntaa. Harmaan talouden torjunta ilmenee tavoiteasettelussa sekä laillisen toiminnan valvontana että laittoman toiminnan paljastamisena. Tarkastuksen perusteella Tulli on panostanut harmaan talouden torjunnassa vahvasti etukäteisvalvontaan. Tullin asiakkuudet perustuvat erilaisiin lupiin, erimuotoiseen kumppanuuteen ja luottoasiakkuuteen. Etukäteisvalvonnan lisäksi Tulli pyrkii varmistamaan verojen ja tullien oikeamääräisen keräämisen myös jälkikäteisen valvonnan avulla. Erityisesti valvontastrategia keskittyy kohderyhmien toiminnan lainmukaisuuden valvontaan, yhteiskunnan suojaamiseen ja tullirikollisuuden torjumiseen. Tullin valvonta- ja tarkastustoiminta on sekä reaaliaikaista että jälkikäteistä. Valvonta perustuu pääasiassa etukäteisvalvontaan ja riskianalyysiin ja niiden perusteella tehtävään kohdevalintaan.

Laitostasolla valtionhallinnon tehostamistoimien johdosta on toimintastrategian toteuttaminen muuttumassa haastavaksi tilanteessa, jossa Tulli toteuttaa lakisääteisiä tehtäviä 11 ministeriön toimialueella. Tullin kannalta harmaan talouden torjunnassa onkin keskeistä se, että sillä on tähän liittyen riittävät kokonaisresurssit strategian mukaista toimintamallia toteuttamassa.
Harmaan talouden vastaiseen toimintaan liittyviä lisäresurssitarpeita, joilla harmaan talouden torjuntaa kyettäisiin entisestään tehostamaan, on Tullissa seuraavasti:

- Analyysi ja tiedustelutoimintoon kaupallisen liikenteen riskianalyysiin (erityisesti liikennemuotokohtaiseen riskianalyysiin) 4 htv:ta
- Meri- ja lentoliikenteen rahdin tarkastukseen 10 htv:ta
- Yritystarkastukseen jälkitarkastusresursseja 10 htv:ta
- Talousrikostutkintaan tutkinnanjohtaja ja tutkijaresursseja 20 htv:ta
- Autoverotukseen 2 htv:ta
- Paljastavan analyysijärjestelmän käytön laajentaminen kattamaan entistä laajemmin Tullin valvonnalliset prosessit. Kustannukset tästä olisivat noin 1,22 miljoonaa euroa vuosien 2016–2019 aikana.

Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto

Harmaan talouden näkökulma liittyy usein myös hallinto-oikeuksissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltäviin veroasioihin. Niillä on merkittävä työllistävä vaikutus verrattuna tavanomaiseen verovalitukseen. Tosiseikkojen selvittäminen on hankalaa laajoissa ja usein myös kansainvälisiä kytköksiä sisältävissä asioissa ja niissä joudutaan myös toimittamaan suullisia käsittelyjä. Veronkorotus ja rangaistus veropetoksesta ovat tämänhetkisen oikeuskäytännön mukaan vaihtoehtoisia rangaistuksia. Asia voi olla samanaikaisesti vireillä sekä rikos- että hallintoprosessissa. Kaikki harmaaseen talouteen liittyvät asiat eivät kuitenkaan etene rikosprosessiin sen vuoksi, ettei teko täytä esimerkiksi törkeän veropetoksen tunnusmerkistöä. Tästä huolimatta se todennäköisesti tulee hallinto-oikeuden käsiteltäväksi verovalituksena. Jatkossa harmaaseen talouteen osoitettavan määrärahan mitoituksessa tulisi huomioida myös hallintotuomioistuinten lisääntynyt työmäärä.

Oikeusministeriön yleisille tuomioistuimille järjestämässä täydennyskoulutuksessa on viime vuosina käsitelty harmaan talouden ilmiöitä säännöllisesti. Liitteenä 2 on lausunto, josta käy ilmi viime vuosina järjestetty koulutus. Koulutustarve tältä osin on edelleen ja koulutusta tulisi lisätä ja laajentaa myös hallinto-oikeuksien henkilöstölle, Ammattitaidon kehittämiseen ja koulutuksen organisoimiseen liittyvät tarpeet tulisi jatkossa ottaa huomioon määrärahan mitoituksessa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Tämä riippuu siitä, onko tarkoitus käynnistää uusia toimenpiteitä tai saako poliisi purettua siellä olevaa ruuhkaa. Näiden asioiden käsittely edellyttää vastaavasti syyttäjävoimavarojen kasvattamista samassa suhteessa.

Valtakunnanvoudinvirasto

Erikoisperintää vaativien velallisten tunnistaminen ulosoton velallisten joukosta on ollut haasteena koko erikoisperinnän toiminnan ajan. Tietojärjestelmän hyödyntäminen velallisten seulonnassa ja velallismassan analysoinnissa on ulosotossa alkutekijöissä. Tietojärjestelmän, automaattisen tiedonhankinnan ja tiedon analysoinnin sekä seulonnan kehittäminen olisi tärkeää harmaata taloutta harjoittavien yritysten ja siitä hyötyvien luonnollisten henkilöiden tunnistamiseksi

Ulosotossa on käynnissä rakenneuudistus, jossa tarkastelun alla on koko ulosottomenettely. Erikoisperinnän lisäksi ulosoton normaaliperinnällä on oma vahva roolinsa harmaan talouden torjunnassa. Suurin osa maksamattomista veroista ja julkisoikeudellisista maksuista peritään ulosoton normaalimenettelyssä. Menettelyä pohtivassa työryhmässä tehtävien keskittäminen ja erikoistuminen ovat olleet esillä. Yksi erikoistumista edellyttävä osa-alue on yrityksiin kohdistuva perintä. Tehokas yritysperintä on harmaan talouden torjunnan ydinaluetta ja siinä tehtävät havainnot voivat johtaa myös erikoisperinnän toimenpiteisiin.

Rakenneuudistus ja ulosottomenettelyn kehittäminen koskee myös ulosoton roolia harmaan talouden torjunnassa. Kehittäminen edellyttää määrärahoja ja liian vähäiset määrärahat voivat aiheuttaa tilanteen, että välttämättömien perustoimintojen ylläpitäminen vaatii kaikki kehittämis- ja toimintaresurssit, jolloin harmaan talouden vastaiseen toimintaa ei pystytä ohjaamaan juurikaan resursseja. Ulosoton rakenneuudistuksen toteuttaminen samanaikaisesti määrärahaleikkausten kanssa on haastavaa.

Hallituksen esitys -vaiheessa oleva pakotelain muutos tuo ulosotolle uuden täytäntöönpanotehtävän. YK ja EU pakotteisiin liittyvien Euroopan Unionin neuvoston asetuksella jäädytettäväksi määrättyjen varojen etsiminen ja jäädyttäminen tulee ulosoton tehtäväksi. Tällä tehtävällä voi olla liitäntää myös harmaan talouden torjuntaan. Kuinka paljon kyseinen tehtävä tulee ulosottoa työllistämään, on vielä epäselvää.

Konkurssiasiamiehen toimisto

Tässä vaiheessa toimistolla ei ole erityistarkastus- ja julkisselvitysmäärärahojen lisäksi muita harmaan talouden torjunnan lisäresurssitarpeita.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Harmaan talouden torjunta oli Kataisen hallituksen kärkihankkeita. Hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa ”Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuminen rakennus- sekä majoitus- ja ravitsemusalalla” -työryhmän raportin ehdotukset kolmikantaisen valmistelun pohjalta. Raportissa (Työ- ja elinkeinoministeriö, Kilpailukyky, 17/2011) todetaan, että anniskelutoiminnan nykyistä tehokkaampi valvontaa edellyttää, että Valviraan ja aluehallintovirastoihin lisätään yhteensä valvontaresursseja 8 henkilötyövuoden verran. Alkoholiviranomaisten resursseja ei ole kuitenkaan lisätty, vaan niitä on päinvastoin vähennetty.

Alkoholihallinnossa toimi vuosina 1999-2004 harmaaseen talouteen keskittynyt ryhmä. Sen toiminta ajettiin alas anniskeluasioiden lupahallinnon siirtyessä aluehallintoon vuoden 2005 alusta. Nykyisin anniskelun valvontaa hoitavat aluehallintovirastot, joilla ei ole riittäviä resursseja harmaan talouden torjuntaan.

Kataisen hallitusohjelman kirjaus olisi syytä toimeenpanna perustamalla seitsemästä henkilöstä koostuva yksikkö alkoholiviranomaiseen. Lisäksi yksi virka perustettaisiin keskusvirastoon ohjaustehtäviin erityisesti osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja tietojärjestelmäyhteistyöhön. (Seitsemän hengen yksikköön voisi kuulua yksikön esimies, johtava asiantuntija, lakimies, kolme ylitarkastajaa ja assistentti. Yksikön voisi sijoittaa kahteen toimipisteeseen, esimerkiksi Helsinkiin ja Jyväskylään, kenttävalvonnan helpottamiseksi.) Yksiköllä tulisi olla valtakunnallinen ratkaisutoimivalta alkoholilain mukaisissa anniskelun valvonta-asioissa.

Yksikön tehtävänä olisi alkoholilain taloudellisten edellytysten noudattamisen riskiperusteinen valvonta sisältäen jälkikäteisvalvontaan kuuluvien alkoholilain mukaisten sanktiopäätösten te-

kemisen. Yksikkö myös vastaisi anniskeluluvanhaltijoiden myynti-ilmoitusten valvonnasta ja analysoinnista sekä verovelkaisiin luvanhaltijoihin kohdistuvista toimenpiteistä sekä alueellisen lupaviranomaisen konsultoinnista luvanhakuvaiheessa.

Yksikkö toimisi tiiviissä yhteistyössä sekä alueellisen alkoholilupaviranomaisen että muiden harmaan talouden torjuntaan osallistuvien viranomaisten kanssa. Yksikön kenttävalvonta toteutettaisiin pääsääntöisesti yhteistyössä alueellisen lupaviranomaisen kanssa.

Taloudellisten edellytysten valvonnan keskittäminen omaan yksikköön vähentäisi nykyisen lupaviranomaisen työtaakkaa. Näin lupahallinto pystyisi nykyistä paremmin keskittymään sosiaali- ja terveyspoliittisin syin tapahtuvaan perustehtäväänsä. Lupahallinnon resurssit tulee turvata vähintään nykyisellä tasolla.

Harmaan talouden laajuutta anniskeluelinkeinossa on selvitetty monessa asiakirjassa. Viimeiseksi asiaa on käsitelty verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön selvityksessä Suomen anniskeluluvanhaltijat 2014 (Selvitys S3/2014). Selvitys osoittaa anniskeluelinkeinossa olevan huomattavia taloudellisia epäselvyyksiä. Harmaa talous vääristää kilpailua ja aiheuttaa yhteiskunnalle huomattavan menetyksen verotuloissa. Harmaan talouden toimijoilla on myös muita suurempi riski rikkoa muita alkoholisäädöksiä ja laiminlyödä anniskelun valvonnan.

Lisäresurssitarpeen ollessa kahdeksan henkilötyövuotta olisi tämän kustannus vuodessa noin 640 000 euroa. Tähän on huomioitu palkkaus-, toimitila- ja toimintakustannuksia (sisältäen kenttävalvonnasta aiheutuvia kustannuksia).

Ravintoloiden vuoden 2008 laskennalliseksi pimeäksi liikevaihdoksi on arvioitu 670 miljoonaa euroa (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010), joten lisäresurssi olisi alle promillen laskennallisesta pimeästä liikevaihdosta.

Kysymys 2b. Mikä on näiden välttämättömien lisäresurssien määrä euromääräisenä ja ht-vuosina laskettuna?

Sisäasiainministeriö

1. Paljastavan tutkinnan lisääminen
Paljastavan toiminnan tehostaminen edellyttää valtakunnallisesti minimissää noin 15–20 htv:n vuosittaista lisäpanostusta itse paljastavaan toimintaan ja noin 7-10 htv:n kohdistamista taktiseen tutkintaan. Panostuksen tulisi olla kohdistettu vähintäänkin hallituskauden ajaksi, jolloin toiminnan pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus pystyttäisiin varmistamaan. Panostuksen kustannus on 1.800.00 euroa

2. Pankkitilitietojen sähköinen järjestelmä
Pankkitilitietojen sähköisen järjestelmän rakentamisen kustannukset poliisille ovat 800.000 euroa.

Verohallinto

2.b) Näiden toimenpiteiden edellyttämiä lisäresursseja ei ole vielä arvioitu. Resurssimäärään vaikuttaa voimakkaasti valvonnan taso. Osa uusista toiminnoista edellyttää pysyvien henkilö-

työvuosien lisäksi tietojärjestelmäinvestointeja. Pysyvien resurssien osalta tämän hetken arvio on 100–200 henkilötyövuotta, arviolta 5,5–11,0 M€.

Tulli

Tullin olemassa olevien toimintaedellytysten takaaminen varmistamalla nykyresurssien jatkuvuus, joka tarkoittaa sitä, ettei Tullin resursseja tulisi enää supistaa.

Välttämättömien harmaan talouden torjuntaa tehostavien lisäresurssien osalta;
Analyysi ja tiedustelutoimintoon kaupallisen liikenteen riskianalyysiin (erityisesti liikennemuotokohtaiseen riskianalyysiin) 4 htv:ta n. 0,2m €

Resursseilla tehostettaisiin meri-, lento-, maa- ja raidetavaraliikenteen liikennevirroissa ja ilmoittamisessa tapahtuvien verojen välttämisen ja väärinkäytöksien sekä normaalista kaupallisesta liikenteestä osoitettavien poikkeamien paljastamista.

Meri- ja lentoliikenteen rahdin tarkastusryhmät 10 htv:ta n. 0,5m €

Vuosaaren sataman sekä Helsinki-Vantaan lentoaseman kansainvälisiin tavaravirtoihin kohdistuviin tarkastuksiin resurssit, joiden avulla analyysien ja poimintaehtojen kautta osoitettuja taloudellisesti vaikuttavia tarkastuskohteita kyetään tarkastamaan tehokkaammin ja joiden avulla voidaan entistä tehokkaammin tarkastustilanteessa suorittaa poikkeamiin liittyvää kohteenosoitusta. Tarkastusresurssit kohdennetaan ulkomaanliikenteen kahdelle merkittävälle riskireitille, joissa volyymit ja sitä mukaa myös harmaan talouden riskit lisääntyvät. Tulli selvittää myös em. ryhmien työtä tukevan valvontatekniikan hankkimista.

Yritystarkastuksen jälkitarkastusresurssit 10 htv:ta n. 0,6m €

Tarkastuksen painopistealueista ko. resurssit keskittyisivät erityisesti valmisteverotarkastusten tekemiseen, koska tarve niiden tarkastusten lisäämiselle valtakunnallisesti on erittäin suuri. Makeis-, jäätelö- ja virvoitusjuomaveron valmisteverotarkastuksien lisäksi painopistealueena olisi nestemäisten polttoaineiden, sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverotarkastukset, joiden osalta erityisesti painotetaan energiaintensiivisten tuensaajien tarkastuksia sekä mahdollisesti 1.1.2016 voimaan tulevan nestekaasun valmisteveron tarkastuksia.

Talousrikostutkintaan tutkinnanjohtajia sekä tutkijoita 20 htv:ta n. 1,2m €

- Tutkinnanjohtaja sekä tutkijaresurssin lisääminen suorittamaan vaativia talousrikostutkintoja (mm. yhteisöveropetosten ja karuselliveropetosten tutkintaan). Lisäpanostuksella kyetään vastaamaan sekä analyysiperusteisesti ylösnostettujen kohteiden että yhteisöveropetosten tutkintaan.
- Tullin tutkintatoimivaltaan kuuluvat liiketoiminnan muodossa tai sitä hyväksikäyttäen tehdyt talousrikokset ovat viime vuosien aikana voimakkaasti kansainvälistyneet ja niihin liittyy yhä enemmän monimutkaisia yritysketjutuksia, pitkiä hankintaketjuja ja tullimenettelyjen sekä varastotoiminnan monipuolista hyväksikäyttöä. Kansainvälinen kauppa kehittyy yhä globaalimpaan muotoon. Edellä mainitut toimintaympäristön muutokset johtavat talousrikostutkinnan näytönhankinnan monimutkaistumiseen ja vaikeutumiseen sekä kansainvälisen oikeusapumenettelyn käytön ja kansainvälisen rikostorjuntayhteistyön määrän lisääntymiseen.
- Esitutkintaviranomaisten kansainvälisen rikostiedusteluyhteistyön sekä verohallinnon analyysitoiminnan tehostuessa yhteisökaupan arvonlisäveroon liittyvien laajojen veropetostapausten määrän voidaan perustellusti lisääntyvän huomattavasti.

- Tullin talousrikostutkinta vastaa pääasiassa kansainväliseen tavarakauppaan liittyvien yhteisöpetosten tutkinnasta. Kansainvälisestä tutkintayhteistyöstä hankittujen kokemusten mukaan yhteisökauppaan liittyvien karuselli- ja muiden arvonlisäveroon liittyvien veropetosten tutkinta edellyttää talousrikosten tutkinnassa poikkeuksetta järjestäytyneen rikollisuuden tutkinnassa käytettävien tutkintamenetelmien omaksumista yhteisöpetosten tutkintaan. Tämä tulee väistämättä lisäämään myös henkilöresurssitarvetta talousrikostutkintasektorilla.
- Karuselliveropetokset ovat Suomessa verraten uusi rikoslaji. Tehokkaan rikostorjunnan takaaminen edellyttää toimintaan osoitettavia lisäresursseja sekä panostusta henkilöstön koulutukseen.
- Valmisteverotukseen liittyvät talousrikokset ovat viimeisen kahden - kolmen vuoden aikana saatujen kokemusten mukaan tulleet entistä monimutkaisemmiksi. Valmisteverorikollisuuden aiheuttamat verovahingot ovat hyvin huomattavia ja ovat nousseet joissakin yksittäistapauksissa useisiin miljooniin euroihin. Kyseisen sektorin kaupankäynti on nopeaa ja tullimenettelyjä käytetään hyväksi tavaran siirtelyssä. Näiden tapausten reaaliaikainen tutkinta maksimaalisen rikoshyödyn takaisinsaannin toteuttamiseksi edellyttää laajaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä monipuolista tutkintataktista toteutusta. Näin ollen tutkinta vaatii erityisen paljon resursseja.
- Viimeaikaisen maailmanpoliittisen tilanteen johdosta asetettujen YK:n ja EU:n pakotteiden valvonta kuuluu osaltaan Tullille. Esimerkiksi puolustustarvikkeiden maastavientirikokset ja säännöstelyrikokset liittyvät lähes aina valtioiden välisiin kuljetuksiin, jolloin tutkinnan kansainvälisyys korostuu. Pakotteiden määrä on lisääntynyt ja oletettavissa on, että tutkintaan saatettavien tapausten määrä ei siten tule vähentymään. Ko. sektoriin liittyvän harmaan talouden ja talousrikollisuuden tutkintaan tulee osoittaa resursseja, jotta tapaukset voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaasti aiheuttamatta Suomen kansainväliselle maineelle ja poliittisille suhteille tarpeetonta vahinkoa.

Autoverotukseen tarvittavat lisäresurssit 2 htv:ta n. 0,1m €

- Autoverotuksen osalta käytännössä väärinkäytöksistä aiheutuva merkittävä verovaje syntyy ulkomaanrekisterissä olevien ajoneuvojen sääntöjenvastaisesta käytöstä.
- Esitetyt resurssit ohjataan ensi vuoden alusta voimaan astuvan lainsäädännön myötä mahdollistuvan verottoman käytön valvontaan. Oletettavasti lainmuutos synnyttää vaikeasti valvottavaa väärinkäyttöä, eli sama ajoneuvo jää Suomeen vakinaisesti eri henkilöiden käyttöön. Lisäksi on oletettavissa että suomalaisten liikkuminen ulkomaankilvissä olevilla autoilla lisääntyy, joten väärinkäyttäjien poimiminen liikenteestä muuttuu entistä hankalammaksi. Näihin väärinkäytöksiin voidaan puuttua lisäämällä panostusta autoverovihjeiden käsittelyyn.

Paljastavan analyysijärjestelmän käytön laajentaminen

- Analyysijärjestelmän laajentaminen kattamaan yritystarkastuksesta, tullausprosesseista ja reaalimaailman havainnoista kertyvän materiaalin analysointiin tehostaisi harmaan talouden torjunnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta merkittävästi. Mahdollinen laajennos vaatisi uusien ominaisuuksien sekä rajapintojen rakentamista analyysialustan käytettäväksi.
- Paljastavan analyysijärjestelmän kehittämisen lisäresursoinnin kustannus muodostuu aloituksen kertakustannuksesta, arviolta 500 000 € sekä vuotuisesta lisenssimaksusta á 180 000 €. Vuosien 2016–2019 kustannukset arviolta ensimmäisen vuoden osalta 680 000 € ja seuraavien 180 000 € per vuosi.
- Yritystarkastuksesta, tullausprosesseista ja reaalimaailman havainnoista kertyvän materiaalin analysointi tehostaisi harmaan talouden torjunnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta merkittävästi. Mahdollinen laajennos vaatisi uusien ominaisuuksien sekä rajapintojen rakentamista analyysialustan käytettäväksi.

Tullin harmaan talouden vastaiseen toimintaan pyytämät välttämättömät htv-muotoiset lisäresurssit ovat yhteensä 46 htv:ta, joka tarkoittaa arviolta noin 2,6 miljoonan euron lisärahoitusosuutta nykyisen miljoonan euron lisäksi. Mikäli lisäresursointi annetaan esitetyn mukaisena, olisi Tullin harmaan talouden torjuntahankkeen lisärahoitusosuus kokonaisuudessaan (vuosina 2016–2019) noin 3,6 miljoonaa euroa ja harmaan talouden vastaista toimintaa edistettäisiin 67 htv:llä.

Lisäksi paljastavan tietojärjestelmän käytön laajentaminen sekä rajapintojen lisäämisen kustannusvaikutukset olisivat vuonna 2016 noin 0,68m € ja vuosina 2017–2019 noin 0,18 miljoonaa euroa.

Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto

Hallinto-oikeuksiin osoitettava lisäresurssitarve on 6 henkilötyövuotta (tuomareita ja esittelijöitä) kustannusvaikutus 360 000 euroa.

Lisämäärärahalla pysyttäisiin varmistamaan aiempaa paremmin se, että myös hallinto-oikeuksissa olisi riittävät resurssit käsitellä vaikeita ja laajoja verovalitusasioita, joihin liittyy harmaan talouden piirteitä.

Oikeusministeriön järjestämän täydennyskoulutuksen kustannuksiin pitäisi lisätä määrä-rahoja noin 100 000 euroa, joka mahdollistaisi koulutuksen laajentamisen. (nykyisin yleisten tuomioistuinten talousrikosoikeuden koulutuspolku maksaa noin 91 000 euroa, jos siihen lisätään hao-koulutusta, määräraha on noin 100 000 e).

Oikeusministeriön koulutusyksikön tuottaman harmaaseen talouteen liittyvän koulutuksen kokonaismäärä on noin 30 koulutuspäivää. Koulutusohjelmaan kuuluu laajamittainen yliopistoyhteistyö, joka nostaa koulutuspäivien hintaa. Koulutus tuotetaan hallinnonalan parhaiden asiantuntijoiden, syyttäjälaitoksen, poliisien ja keskusrikospoliisin sekä verohallinnon kanssa suunnittelemalla. Koulutusohjelmien kouluttajat edustavat myös em. tahoja. Lisämäärärahalla pysyttäisiin varmistamaan aiempaa paremmin se, että myös hallinto-oikeuksissa olisi riittävät resurssit käsitellä vaikeita ja laajoja verovalitusasioita, joihin liittyy harmaan talouden piirteitä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Ei tässä vaiheessa pysty vastaamaan yksilöidysti.

Valtakunnanvoudinvirasto

Lisäresurssien tarve riippuu muualta tulevista säästövelvoitteista.

Yritysperinnän kehittäminen ja harmaantalouden toimijoiden tunnistamisen kehittäminen tulisivat vaatiman yhden lisähenkilötyövuoden resurssien lisäämistä jokaiselle erikoisperintäalueelle. Tämä tarkoittaisi kuuden (6) henkilötyövuoden lisäämistä ja noin 500 000 euron lisämäärärahaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lisäresurssitarve on kahdeksan henkilötyövuotta ja tämän kustannus vuodessa noin 640 000 euroa.

LIITE 1

Oikeusministeriö - oikeushallinto-osasto

	TN15 koh-dennus		
	Yhteensä	Tuomari	Kanslia
702 Espoon KO	**2,5**	1,5	1
706 Helsingin KO	**8**	4	4
707 Hyvinkään KO			
708 Kanta-Hämeen KO			
713 Pohjois-Karjalan KO			
715 Keski-Suomen KO			
717 Kainuun KO			
723 Keski-Pohjanmaan KO			
725 Kymenlaak-son KO			
726 Pohjois-Savon KO			
729 Päijät-Hämeen KO			
730 Lapin KO			
731 Etelä-Karjalan KO			
736 Etelä-Savon KO			
742 Oulun KO	**2**	1	1
747 Satakunnan KO			
748 Itä-Uudenmaan KO			
750 Länsi-Uudenmaan KO			
757 Etelä-Pohjanmaan KO			
758 Pirkanmaan KO	**2**	1	1
761 Varsinais-Suomen KO	**2**	1	1
763 Tuusulan KO			
764 Pohjanmaan KO			
766 Vantaan KO	**4**	2	2
768 Ylivieska-Raahen KO			

770 Ahvenanmaa			
771 Kemi-Tornion KO			
Sum:	**20,5**	**10,5**	**10**
Helsingin hovioikeus	**4**	4	
YHTEENSÄ	**24,5**	**14,5**	**10**

LIITE 2

OM - Oikeushallinto-osasto
HARMAATA TALOUTTA KOSKEVA YLEISTEN TUOMIOISTUINTEN TUOMARIKOULUTUS

Oikeusministeriön koulutusyksikkö on käsitellyt viime vuosina yleisten tuomioistuimien koulutusten yhteydessä harmaan talouden ilmiöitä säännöllisesti. Käsiteltävät teemat ovat olleet seuraavia:

- harmaa talous ihmiskaupan yhteydessä,
- harmaa talous työelämän ilmiöinä,
- harmaata taloutta koskevien tunnusmerkistöjen soveltaminen
- talousrikosoikeuden koulutuspolku (noin 28 päivää): teemat harmaa talous talous-, vero-, kirjanpito- ja velallisen rikoksissa
- lisäksi harmaa talous on ollut yhtenä teemana eurooppalaisen rikosoikeuden koulutusohjelmassa

OM:n koulutusyksikkö on rakentanut talousrikosoikeuden koulutusohjelman, jossa harmaata taloutta on käsitelty erillisenä teemapäivänä sekä osana koko koulutusohjelman muita koulutuksia. Lisäksi em. koulutuksissa on käyty läpi erilaisia tuomioistuimien käytäntöjä, joilla on tavoiteltu harmaaseen talouteen liittyvien ilmiöiden tunnistamista sekä tunnusmerkistöjen soveltamista.

Rikosoikeudellisten koulutusten pääasiallinen kohderyhmä on ollut yleisten tuomioistuinten tuomarit ja esittelijät. Rikosoikeudellisissa koulutuksissa osallistumismahdollisuus on aina myös syyttäjillä sekä julkisilla oikeusavustajilla. Työoikeudellisissa koulutuksissa kohderyhmä on ollut yleisten tuomioistuinten tuomarit ja esittelijät sekä julkiset oikeusavustajat. Kansliahenkilöstön koulutuksissa käsitellään vuosittain myös em. teemaa, erityisesti istuntojen järjestämisen näkökulmasta sekä pelkäävien todistajien ja uhrien aseman huomioimiseen liittyen, jos asiakkaana ovat esimerkiksi organisoituun rikollisuuteen liittyvät henkilöt, ihmiskaupan uhrit tai haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt.

Talousrikosoikeuden koulutuspolkuun liittyvät koulutukset jatkuvat 1-2 vuoden sykleissä tulevaisuudessakin. Koulutuspolun jatkuvuuden turvaamiseksi tarvitaan tieto koulutusmäärärahojen jatkuvuudesta.

Viime vuosina toteutetut koulutustilaisuudet, joissa teemaa on sivuttu osittain tai se on ollut yksi pääteemoista

Vuonna 2010 on järjestetty seuraavat koulutustilaisuudet:

Ihmiskaupan tunnistaminen ilmiönä seminaari

- harmaata taloutta koskeva teema: ihmiskauppa harmaan talouden ilmiönä
- yhteistyössä Vähemmistövaltuutetun toimiston kanssa, kouluttajia myös KRP:stä, Helsingin hovioikeudesta, syyttäjälaitoksesta, Pro-tukipisteestä sekä asianajotoimistosta, jossa ihmiskaupan uhreja ollut asiakkaana.
- Osallistujia 27 tuomaria.
- yhden päivän tilaisuus

Eurooppalaisen rikosoikeuden koulutusohjelma

- yhtenä koulutusteemana harmaa talous sekä talousrikollisuus EU -tasolla
- lisäksi yhtenä teemana ihmiskauppa, siihen liittyvät ilmiöt sekä ennakkotapaukset EU -tasolla
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi

- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

Verorikokset

- Veropetoksen tunnusmerkistöstä
- Tulliveropetokset ja kansainvälinen yhteistyö
- Veropetoksen tunnusmerkistöstä erityisesti yleisten oppien kannalta
- Verorikosten yksiköinti ja rangaistuksen määrääminen
- Ne bis in idem ja itsekriminointisuoja verorikoksissa
- Veroparatiisien nykytilanne
- Oikeudenkäyntimenettelyn ja vahingonkorvauksen erityispiirteitä

- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää
- yhteensä 3 pv

Talousrikosoikeuden jatkokoulutus

- Arvostus- ja jaksotuskysymykset: pysyvät vastaavat / ”käyttöomaisuus”:
  - aineettomat hyödykkeet, aineelliset hyödykkeet, sijoitusomaisuus, vaihto-omaisuus, rahoitusomaisuus
- Näkökulmia tilinpäätösanalyysistä ja erityistarkastuksista - teemapäivä
- Varojen jakaminen osakeyhtiössä ja muussa liiketoiminnassa
  - kirjanpitolain säännökset
  - KILAn ohjeistus
  - yhteisölainsäädäntö
  - verolainsäädäntö
- Vaativien talousrikosasioiden prosessuaaliset ongelmat
  - Pääkäsittelyn valmistelu
  - Kirjallinen todistelu
  - Henkilötodistelu
  - Loppulausunnot ja seuraamuskeskustelu

- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi
- yhteensä 4 pv

Velallisen rikokset ja kirjanpitorikokset

- Talousrikosoikeuden yleiset opit
- Yritystoimintaan liittyvä rikollisuus
- Kirjanpitorikokset
- Velallisen rikosten tunnusmerkistöt
- Velallisen rikossäännöstön ja kirjanpitorikossäännöstön kannalta keskeisiä kirjanpidollisia ja liiketaloudellisia käsitteitä
- Talousrikokset tuomarin näkökulmasta rikosprosessissa
- Menettämisseuraamukset ja vahingonkorvaus
- Rangaistuksen määrääminen talousrikoksissa
- Itsekriminointisuoja erityisesti velallisen rikosten kannalta
- Asiantuntijatodistelu
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

<u>Vuonna on järjestetty 2011 seuraavat teemaan liittyvät koulutukset:</u>

Harmaa talous ja organisoitu rikollisuus -koulutus

- teemat: harmaan talous ilmiönä, harmaa talous työelämässä, verotusmenettely kohdennettuna harmaaseen talouteen, organisoitu rikollisuus ilmiönä, harmaaseen talouteen liittyvät prosessuaaliset ja ongelmalliset erityiskysymykset sekä Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän toimivuus harmaan talouden torjunnassa
- läsnä 40 tuomaria
- 2 päivää

Eurooppalaisen rikosoikeuden koulutusohjelma

- yhtenä koulutusteemana harmaa talous sekä talousrikollisuus EU -tasolla
- lisäksi yhtenä teemana ihmiskauppa, siihen liittyvät ilmiöt sekä ennakkotapaukset EU -tasolla
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

<u>Vuonna 2012 on järjestetty seuraavat teemaan liittyvät koulutukset:</u>

Harmaa talous ja organisoitu rikollisuus

- ihmiskauppa osateemana työperäisten harmaan talouden ongelmien näkökulmasta: kiskonnan tapainen syrjintä vs ihmiskauppa
- läsnä 34 tuomaria
- 2 päivää

Eurooppalaisen rikosoikeuden koulutusohjelma

- yhtenä koulutusteemana harmaa talous sekä talousrikollisuus EU -tasolla
- lisäksi yhtenä teemana ihmiskauppa, siihen liittyvät ilmiöt sekä ennakkotapaukset EU -tasolla
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

Verorikokset

- Veropetoksen tunnusmerkistöstä
- Tulliveropetokset ja kansainvälinen yhteistyö
- Veropetoksen tunnusmerkistöstä erityisesti yleisten oppien kannalta
- Verorikosten yksiköinti ja rangaistuksen määrääminen
- Ne bis in idem ja itsekriminointisuoja verorikoksissa
- Veroparatiisien nykytilanne
- Oikeudenkäyntimenettelyn ja vahingonkorvauksen erityispiirteitä

- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi
- yhteensä 3 pv

Velallisen rikokset ja kirjanpitorikokset

- Talousrikosoikeuden yleiset opit
- Yritystoimintaan liittyvä rikollisuus
- Kirjanpitorikokset
- Velallisen rikosten tunnusmerkistöt
- Velallisen rikossäännöstön ja kirjanpitorikossäännöstön kannalta keskeisiä kirjanpidollisia ja liiketaloudellisia käsitteitä
- Talousrikokset tuomarin näkökulmasta rikosprosessissa
- Menettämisseuraamukset ja vahingonkorvaus

- Rangaistuksen määrääminen talousrikoksissa
- Itsekriminointisuoja erityisesti velallisen rikosten kannalta
- Asiantuntijatodistelu
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

Vuonna 2013 on järjestetty seuraavat teemaan liittyvät koulutukset:

Ihmiskaupan tunnistaminen ilmiönä seminaari

- harmaata taloutta koskeva teema: ihmiskauppa harmaan talouden ilmiönä
- yhteistyössä Vähemmistövaltuutetun toimiston kanssa, kouluttajia myös KRP:stä, Helsingin hovioikeudesta, syyttäjälaitoksesta, Pro-tukipisteestä sekä asianajotoimistosta, jossa ihmiskaupan uhreja ollut asiakkaana.
- Osallistujia 27 tuomaria.
- yhden päivän tilaisuus

Eurooppalaisen rikosoikeuden koulutusohjelma

- yhtenä koulutusteemana harmaa talous sekä talousrikollisuus EU -tasolla
- lisäksi yhtenä teemana ihmiskauppa, siihen liittyvät ilmiöt sekä ennakkotapaukset EU -tasolla
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

Verorikokset

- Veropetoksen tunnusmerkistöstä
- Tulliveropetokset ja kansainvälinen yhteistyö
- Veropetoksen tunnusmerkistöstä erityisesti yleisten oppien kannalta
- Verorikosten yksiköinti ja rangaistuksen määrääminen
- Ne bis in idem ja itsekriminointisuoja verorikoksissa
- Veroparatiisien nykytilanne
- Oikeudenkäyntimenettelyn ja vahingonkorvauksen erityispiirteitä

- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää / vuosi
- yhteensä 3 pv

Vuonna 2014 on järjestetty seuraavat teemaan liittyvät koulutukset:

Eurooppalaisen rikosoikeuden koulutusohjelma

- yhtenä koulutusteemana harmaa talous sekä talousrikollisuus EU -tasolla
- lisäksi yhtenä teemana ihmiskauppa, siihen liittyvät ilmiöt sekä ennakkotapaukset EU -tasolla
- yhtenä koulutusteemana ihmiskauppa, siihen liittyvät ilmiöt sekä ennakkotapaukset EU -tasolla
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

Velallisen rikokset ja kirjanpitorikokset

- Talousrikosoikeuden yleiset opit

- Yritystoimintaan liittyvä rikollisuus
- Kirjanpitorikokset
- Velallisen rikosten tunnusmerkistöt
- Velallisen rikossäännöstön ja kirjanpitorikossäännöstön kannalta keskeisiä kirjanpidollisia ja liiketaloudellisia käsitteitä
- Talousrikokset tuomarin näkökulmasta rikosprosessissa
- Menettämisseuraamukset ja vahingonkorvaus
- Rangaistuksen määrääminen talousrikoksissa
- Itsekriminointisuoja erityisesti velallisen rikosten kannalta
- Asiantuntijatodistelu
- osallistujia noin 15 tuomaria ja 15 syyttäjää
- yhteensä 3 x 2 pv, ihmiskaupan osuus koulutuksen ensimmäisessä jaksossa osana yhtä koulutuspäivää

Lisätietoja:
Kati Kivistö
Koulutusasiantuntija, KM / Utbildningsexpert, PM.
Oikeusministeriö / Justitieministeriet
Oikeushallinto-osasto / Justitieförvaltningsavdelningen
Koulutusyksikkö / Utbildningsenheten
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto
Adress: PB 25, 00023 Statsrådet
Käyntiosoite / Besök: Kasarmikatu 42, Helsinki
puh/ tfn: 029 5150 292